

**ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ПАРАДИГМА ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ**

**INSTITUTIONAL PARADIGM POSTINDUSTRIAL TRANSFORMATION OF
INDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE**

*докт. екон. наук В.Л. Дикань¹, докт. екон. наук І.В. Токмакова¹,
канд. екон. наук Н.Є. Каличева¹, канд. екон. наук М.В. Корін¹,
канд. екон. наук А.О. Козлова²*

¹ Український державний університет залізничного транспорту (м. Харків)
² Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

*V.L. Dykan¹, D.Sc. (Econ.), I.V. Tokmakova¹, D.Sc. (Econ.), N.E. Kalicheva¹,
PhD (Econ.), M.V. Korin¹, PhD (Econ.), A.O. Kozlova², PhD (Econ.)*

¹ Ukrainian State University of Railway Transport (Kharkiv)

² O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

Неоліберальна модель розвитку українського промислового комплексу за роки незалежності країни зазнала повного краху. Головними трендами промисловості України залишаються деіндустріалізація і витіснення вітчизняного товаровиробника як з внутрішнього, так і з світового ринку. Поступова втрата одного із найпотужніших за радянські часи промислового потенціалу супроводжується гіпертрофованою енергосировинною спрямованістю промислового виробництва, що негативно впливає на добробут держави та в цілому не відповідає логіці постіндустріального суспільства.

Низьку дієвість ринкової доктрини в забезпечення модернізації економіки України обумовлюють інституційні провали та пастки. Несформовані і неефективні, в більшості випадків імітаційні функції інститутів розвитку української промисловості стали підґрунтям появи і поширення кризових явищ.

В перші роки незалежності України прискорена лібералізація економічних відносин спричинила втрату ключової функції в забезпеченні ефективності функціонування промислового сектору – управління. Необґрунтоване прийняття рішень, дезорганізація управлінської еліти, керівництва і персоналу підприємств призвели до розриву коопераційних зв'язків, зниження ефективності роботи промислових підприємств і погіршення їх фінансово-економічного стану (в окремих випадках до банкрутства), появи масового безробіття.

Морально-духовна незрілість українського суспільства стала вихідною умовою формування інституційних пасток. В промисловому секторі економіки вони проявились у вигляді імітації соціального захисту, легальної приватизації, незалежного стилю державного управління, досягнення цілей стійкого розвитку. Так, поширеним явищем в українській промисловості стало приховане безробіття, що в подальшому призвело до втрати високкваліфікованого кадрового потенціалу, у тому числі науковців, інженерів та кваліфікованих робітників, і, відповідно, зниження можливостей забезпечення інноваційного розвитку.

Деформація інституту власності в Україні змінила змістове наповнення і способи реалізації приватизації, і, як наслідок, з'явився “неефективний власник” з позицій суспільної корисності. Неefективними в Україні виявилися чимало власників, які фактично “проїдали” отриману власність, не перепродуючи її та не вкладаючи кошти в її розвиток, повністю ігноруючи взяті на себе інвестиційні, соціальні та інші зобов'язання при приватизації.

Розквіт промислово-фінансової олігархії та її вмонтування у владу посилило дисбаланси в промисловості України. Зростання корупції, поширення залежності влади від олігархів та використання «ручних» інструментів державного управління, зокрема у валютно-курсoвій, грошово-кредитній та фіскальній сферах, не дозволило сформувати конкурентний ринок і використовувати цей механізм в якості мотиваційного для посилення конкурентних позицій українського промислового сектору.

Імітаційний характер інститутів сприяв перетворенню України на найбіднішу країну Європи з деіндустріалізованим виробництвом. Виходом із ситуації, що склалася, є трансформація вітчизняного інституційного середовища на морально-духовних принципах з одночасним впровадженням перспективних інструментів відродження промислового потенціалу.

Варто констатувати, що наразі інституційна трансформація економіки може відбутися через механізми суспільно-приватного партнерства, які в сучасних українських реаліях віддзеркалюється у формулі: більше ринку і більше держави. При цьому необхідний загальний моральний еталон, за яким би можна було будувати нові правила. Велике значення в цьому напрямку належить грамотній реформації освітнього процесу, що дозволить виховати управлінців та працівників високої морально-культурної і професійної якості.

Стратегічними пріоритетами постіндустріальної трансформації промисловості України мають стати: створення та розвиток замкнених циклів виробництва продукції вищих технологічних укладів з високою доданою вартістю, що характеризуються індивідуалізацією, наномініатюризацією, біотехнологізацією, когнітивізацією, застосуванням 3D-друку; виробництво екологічно чистої продукції, перероблення побутових та промислових відходів, запровадження енерго- та ресурсоефективних технологій у промисловості; освоєння та розвиток альтернативних джерел енергії; розвиток виробництва органічної харчової продукції, тощо.

Для реалізації зазначених вище ініціатив влада повинна зосередити увагу:

1) на підвищенні організованості економічного середовища, що потребує покращення процесів планування в системі державного управління і обґрунтованості рішень в системі держзамовлень;

2) на сприянні самоорганізації економіки, що включає формування високоефективної національної інноваційної системи, поширення інтеграційних моделей бізнесу, забезпечення випереджального розвитку засобів та інфраструктури ділової комунікації, розширення партнерських відносин у стосунках держави і бізнесу та впровадження економічного діалогу, забезпечення прозорості розробки та реалізації державної політики та зміцнення механізмів громадського контролю.